

I N F O R M A C I J A

O STANJU U SEKTORU PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Septembar, 2019. godine

UVODNA NAPOMENA

Prilikom izrade Informacije kojom se prikazuje aktuelno stanje i trendovi kretanja u okviru pojedinih oblasti prerađivačke industrije, korišćeni su podaci Zavoda za statistiku Crne Gore (Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje za jul 2019. godine¹, Spoljnotrgovinska razmjena Crne Gore januar-jul 2019. godine² i Bruto domaći proizvod Crne Gore za 2015, 2016 i 2017. godinu³), kao i podaci kojima je raspolagalo Ministarstvo ekonomije.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA

Industrijska proizvodnja u Crnoj Gori u julu ove godine bilježi rast u odnosu na prethodni mjesec za 0,6% i u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 5,0%. U odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine bilježi pad od 2,8%. Takođe, u prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine industrijska proizvodnja manja je za 9,8%.

Godišnji rast industrijske proizvodnje od 5,0% u julu 2019. godine rezultat je rasta u svim sektorima industrije, i to: u sektoru vađenje ruda i kamena u iznosu od 14,3%, u sektoru prerađivačke industrije u iznosu od 3,3% i sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom u iznosu od 5,2%.

Prerađivačka industrija u julu 2019. godine bilježi godišnji rast od 3,3%, koji je uslovljen, prije svega, rastom u oblastima: proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata od 197,2%; proizvodnja namještaja od 50,5%; proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda od 24,1%; proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja od 20,8% i proizvodi od drveta, plute i sl. od 16,8%. Značajniji pad, na godišnjem nivou, zabilježen je u oblastima štampanje i umnožavanje audio i video zapisa od 64%, proizvodnja papira i proizvoda od papira od 23% i proizvodnja proizvoda od ostalih nemetalnih minerala od 25,8%, pri čemu je, u pomenutom periodu, zabilježen izostanak proizvodnje u oblasti proizvodnje kože i predmeta od kože.

Dodatno, kao rezultat aktivnosti na planu proizvodnje duvanskih proizvoda, potrebno je napomenuti da ova oblast u sedmom mjesecu u odnosu na obim proizvodnje u junu mjesecu t.g. bilježi rast od 162,5%. Usled date situacije, u okviru ove oblasti upoređenje je izostalo u odnosu isti mjesec prošle godine i u periodu januar – jul ove godine u odnosu na isti period prethodne godine.

Sektorski posmatrano, u periodu januar – jul ove godine u odnosu na isti period prethodne godine sektor vađenje ruda i kamena ostvario je rast proizvodnje od 13,6%, dok je sektor prerađivačka industrija ostvario pad od 2,5%, a sektor snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom, takođe, je ostvario pad od 22,0%.

Za isti uporedni period (januar - jul 2019/januar - jul 2018) sljedeće oblasti bilježe bitniji rast proizvodnje: vađenje ruda metala (25,0%), proizvodnja namještaja (65,8%), proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata (59,1%), proizvodi od drveta, plute i sl. (37,9%), proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda (15,6%) i proizvodnja pića (15,1%). Veći pad obima proizvodnje ostvaren je u oblastima: snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom (22%), proizvodnja proizvoda od

¹ Preliminarni podaci objavljeni 27. avgusta t.g.

² Preliminarni podaci objavljeni 27. avgusta t.g.

³ Poslednji raspoloživi podaci za BDP

ostalnih nemetalnih minerala (21,8%), proizvodnja mašina i opreme na drugom mjestu nepomenute (17,5%), proizvodnja papira i proizvoda od papira (12,3%) i proizvodnja osnovnih metala (12,2%).

Indeks prometa u industriji u Crnoj Gori u julu 2019. godine bilježi rast po gotovo svim u pokazateljima, i to: u odnosu na prosječni jednomjesečni promet iz prethodne godine 7,0%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 4,7% i u odnosu na prethodni mjesec t.g. za 7,8%; dok je za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine kada zabilježen pad prometa od 11,5%.

Sektorski posmatrano, godišnji rast industrijskog prometa od 4,7% u julu 2019. godine rezultat je rasta prometa u sektoru vađenja ruda i kamena u iznosu od 20,3% i u sektoru prerađivačke industrije od 1,3%.

Učešće sektora prerađivačke industrije, u ukupnoj industriji u 2018. godini, iznosi 52,7%, dok sektor snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom učestvuje sa 38,9%, a sektor vađenje ruda i kamena sa samo 8,4%. Prethodno dati podaci potvrđuju značaj sektora prerađivačke industrije, po ukupnu industriju, ali, ističu i ne manju važnost sektora snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom, koji ostvaruje konstantan rast učešća sa 35,0% u 2015. godini na 38,9% u 2018. godini.

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za period januar – jul 2019. godine veća je za 2,5% u odnosu na isti period prethodne godine, sa vrijednošću od 1,728 milijardi eura. U posmatranom periodu, izvoz robe imao sa vrijednošću od 228,8 miliona eura manji je za 0,6%. U strukturi izvoza za prvih sedam mjeseci t.g. oblast proizvodnja osnovnih metala učestvuje sa 25,4%.

SEKTOR PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Uprkos smanjenju učešća u ukupnoj ekonomskoj aktivnosti u Crnoj Gori, sektor prerađivačke industrije je i dalje jedan od značajnijih sektora industrijske proizvodnje u crnogorskoj privredi. Promjene u učešću u ukupnoj industriji tokom poslednjih godina nijesu bitnije uticale da prerađivačka industrija po svom obimu ostane najznačajniji i najveći sektor industrije sa velikim značajem za zaposlenost, BDP i izvoz ukupne ekonomije.

Kada je sektor prerađivačke industrije u pitanju, negativni efekti globalne ekonomske krize i dalje su vidljivi. Nakon evidentiranog pada u 2013. godini na 51,2%, blagi oporavak zabilježen je 2015. godine kada je učešće ovog važnog sektora industrije iznosilo 59,9%. Prerađivačka industrija u ukupnoj industrijskoj proizvodnji u 2018. godini učestvuje sa 52,7%. Kretanja učešća sektora prerađivačke industrije u ukupnoj industrijskoj proizvodnji u najvećoj mjeri određuje oblast proizvodnja osnovnih metala (proizvodnja aluminijuma i čelika).

Proizvodnja osnovnih metala

Na osnovu analize strukture prerađivačke industrije može se zaključiti da oblast proizvodnje osnovnih metala pokazuje trend pada sa učešćem od 17,5% u 2018. godini (učešće u 2015. godini iznosilo je 19,9%, odnosno 19,3% u 2017. godini). Učešće ove oblasti u ukupnoj industrijskoj proizvodnji u 2018. godini iznosilo je 9,2%.

Ova oblast u julu mjesecu t.g, osim u odnosu na prethodni mjesec kada je došlo do rasta proizvodnje od 9,7%, bilježi pad po svim ostalim pokazateljima, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 1,5%, za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 12,2% i u odnosu na isti mjesec prethodne godine 1,1%.

S obzirom da najveće učešće u prerađivačkoj industriji ima Uniprom KAP DOO Podgorica (Kombinat aluminijuma), kretanja u ovoj kompaniji u značajnoj mjeri određuju kretanja na nivou cijelog sektora. Dodatno, oblast proizvodnja proizvoda od ostalih nemetalnih minerala koja obuhvata proizvodnju anoda

za potrebe elektrolize Uniprom KAP Podgorica pokazuje trend rasta i u 2018. godini učestvovao je sa 30,6% u prerađivačkoj industriji (učešće u 2015. godini iznosilo je 16,7%, odnosno 22,8% u 2017. godini). Nemetalni minerali u odnosu na u julu mjesecu 2019. godine u odnosu na prethodni mjesec bilježe rast proizvodnje od 1,6%.

UNIPROM KAP DOO PODGORICA

U prvih 8 mjeseci 2019. godine KAP je proizveo 24.000 tona T-ingota, što je 8,9% manje nego u istom periodu 2018. godine. Vrijednost realizovane proizvodnje je oko 39,5 miliona eura, što je 22% manje u odnosu na 8 mjeseci prošle godine. Planom proizvodnje za 2019. godinu je predviđeno da se izlije 36.973 tone T ingota, što je za 4,3% manje u odnosu na prethodnu godinu.

Ostvarena proizvodnja je na nivou od oko 30% inicijalnog kapaciteta livnice. Nizak nivo proizvodnje je najvećim dijelom posledica planskog isključivanja čelija za livenje aluminijuma i njihova postupna zamjena kvalitetnijim i efikasnijim elektrolitičkim čelijama.

Plan proizvodnje za 2020. godinu najvećim dijelom će zavisiti od ugovora o snabdijevanju električne energije.

Tokom 2018. godine za generalni remont čelija, projekat gasifikacije, opremu i infrastrukturu, kao i za početak izgradnje fabrike za proizvodnju legura u formi malih ingota investirano je 8,75 miliona eura. U 2019. godini je realizovano oko 10,5 miliona eura, od čega se 6 miliona eura odnosi na završetak izgradnje i puštanje u rad fabrike malih ingota, a započeta je i investicija od 10 miliona eura koja će se okončati naredne godine, kada će se uložiti dodatnih 10 miliona eura za fabriku za proizvodnju trupaca i fabriku za proizvodnju aluminijske žice.

Trenutno je zaposleno 530 radnika, od kojih je 34 u novootvorenoj fabrici za proizvodnju legura u formi malih ingota. Prosječna neto plata je oko 790 eura i veća je za 10% u odnosu na isti period prošle godine.

U KAP je 8. jula 2013. godine uveden stečaj. Poslovanjem preduzeća je do prodaje imovine upravljao Montenegrobonus, a od 19. jula 2014. godine, preuzeo ga je kupac imovine KAP-a nikšićki Uniprom.

Toscelik Special Steel doo - Nikšić

U prvih 8 mjeseci 2019. godine u čeličani je proizvedeno 17.047 tona ingota, što je na nivou proizvodnje iz uporednog perioda 2018. godine. Do kraja godine u čeličani se planira proizvodnja od oko 9.828 tona tečnog čelika. Proizvodnja kvalitetnog čelika u kovačnici bila je 11.205 tona i niža je za 5,5% u odnosu na uporedni period. Planirano je da se do kraja godine proizvede oko 7.000 tona gotove robe.

Vrijednost realizovane proizvodnje za 8 mjeseci ove godine iznosi oko 12,35 miliona eura i manja je za 6% u odnosu na isti period prošle godine. U 2018. godini ukupna vrijednost realizovane proizvodnje je iznosila 19,6 miliona eura.

U 2018. godini investirano je 1,12 miliona eura, a u prvih 8 mjeseci ove godine taj iznos je oko 350 hiljada eura.

Trenutno je zaposleno 300 radnika sa prosječnom neto platom u 2019. godini od 564 eura, što je za oko 2,4% više od prosjeka iz 2018. godine.

Toscelik Special Steel je dio Tosyali Holding grupe koja je jedna od najvećih proizvođača čelika u Turskoj. U Nikšiću se proizvode visoko kvalitetni legirani čelici.

Institut za crnu metalurgiju ad

ICM je u prvih 8 mjeseci imao fizički obim proizvodnje veći za 4,3% u odnosu na isti period 2018. godine, a njena vrijednost je uvećana za 16,3%. U domenu usluga u ovoj godini, u odnosu na isti period prošle godine, ostvaren je rast prihoda od 7,6%. Ukupni prihodi od proizvodnje i usluga za uporedni period veći su za 9,6%. Ako se do kraja godine ostvari plan kojim je predviđen ukupan prihod od 1.454.000 eura, rast prihoda u odnosu na 2018. godinu će biti 10,8%.

Tokom 2018. godine u Institut za crnu metalurgiju je investirano oko 69,5 hiljada eura, a u 2019. godini je uloženo 27,4 hiljada eura.

Zaposleno je 68 radnika sa prosječnom neto platom od 487 eura.

ICM se bavi proizvodnjom odlivaka i specijalnih legiranih čelika. U domenu usluga, Institut je osposobljen za istraživanje i analize u oblasti tehničkih nauka: ispitivanje životne sredine i njene zaštite, mjerenje radioaktivnosti, obuka za tehničku zaštitu, hemijske i metalografske analize itd.

Proizvodnja metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja

Oblast metalnih proizvoda, osim mašina i uređaja, sa učešćem od 1,1% u ukupnoj i 2,1% u prerađivačkoj industriji, osim za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine kada je došlo do pada proizvodnje od 9,1%, bilježi rast po ostalim pokazateljima, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 23,9%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine 20,8% i u odnosu na prethodni mjesec 15,9%.

Metalac Termochem doo

Metalac Termochem (nekada Montavar Metalac) u prvih 8 mjeseci ove godine je na osnovu proizvodnje i usluga ostvario prihod od 1,68 miliona eura, od čega je 90% realizovano kroz izvoz. U odnosu na uporedni period iz 2018. godine vrijednost realizacije je niža za 7%. Do kraja godine je ugovorena vrijednost proizvodnje za 894 hiljade eura i ukoliko se ona ostvari ukupan godišnji prihod od oko 2,575 miliona eura biće manji za 11% u odnosu na 2018. godinu.

Vrijednost proizvodnje i usluga za 2020. godinu je planirana u iznosu od 5,64 miliona eura, što je preko dva puta veća vrijednost od očekivane u 2019. godini.

Tokom 2018. i 2019. godine nije bilo investicionih aktivnosti.

U preduzeću je trenutno zaposleno 110 radnika, što je rast od 7,8% u odnosu na 2018. godinu. Prosječna neto plata je 444 eura, koliko je bila i u 2018. godini.

Osnovna djelatnost društva je proizvodnja metalnih konstrukcija i djelova metalnih konstrukcija. Metalac proizvodi i izmjenjivače i posude pod pritiskom, rezervoare i silose, kranove, cjevovodne sisteme, industrijsku opremu. Vršiti usluge mašinske obrade, bravarske obrade i antikorozivne zaštite. Najveći dio svojih proizvoda Metalac plasira u zemlje Evropske unije.

Metalac Termochem je u sistemu grupe društava ZKT GRUPA, iz Češke Republike.

Daido Metal Kotor ad

Daido je u prvih osam mjeseci ove godine ostvario proizvodnju od 16,23 miliona jedinica ili 11,2% manje nego u uporednom periodu 2018. godine. Smanjena je i vrijednost realizacije, sa 6,36 na 5,78 miliona eura ili 9,1%. Vrijednost proizvodnje u 2018. godini je iznosila 9,56 miliona eura. Do kraja godine Daido planira proizvodnju od 8,86 miliona jedinica u vrijednosti od 3,07 miliona eura, pa bi ukupna ostvarena vrijednost od oko 8,85 miliona eura bila niža za 7,5% u odnosu na 2018. godinu.

Tokom prethodne godine investirano je 662 hiljade eura, a tokom ove godine obim investicija će biti oko 645 hiljade eura.

Firma zapošljava 170 radnika sa prosječnom neto platom od 782 eura, koja je niža za 7,6% u odnosu na prethodnu godinu.

Daido Metal proizvodi klizne poluležajeve, klizne čaure i uporne prstenove za motore sa unutrašnjim sagorijevanjem. Kompletan proizvodni program ide za proizvođače automobila. Japanska kompanija Daido Metal Company Ltd. vlasnik je 99,6% akcija društva.

TARA Aerospace ad – Mojkovac

Tara Aerospace je u prvih 8 mjeseci 2018. godine realizovala proizvodnju u vrijednosti od 2,816 miliona eura, što je 16,2% manje nego u istom periodu prošle godine.

Planirano je da do kraja godine vrijednost proizvodnje bude 5,93 miliona eura, što je za 10,3% više nego u 2018. godini.

U preduzeću je zaposleno 178 radnika, gotovo kao i prošle godine, a prosječna neto plata iznosi 595 eura i neznatno je niža nego u prethodnoj godini.

Tokom 2018. godine investirano je oko 250 hiljada eura, a u prvih 8 mjeseci 2019. godine 25,5 hiljada eura.

Proizvodnja mašina i opreme na drugom mjestu nepomenute

Sa učešćem od 5,1% u ukupnoj industrijskoj proizvodnji i 9,7% u prerađivačkoj industriji, oblast proizvodnja mašina i opreme na drugom mjestu nepomenute u julu ove godine bilježi rast u odnosu na isti mjesec prethodne godine 8,6% i u odnosu na prethodni mjesec 44,2%. U odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine bilježi pad od 10,3%, a pad je zabilježen i za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine za 17,5%.

Obod Ice MNE doo – Cetinje

Obod Ice (nekada Kronus MN) je proizvođač horizontalnih zamrzivača za domaćinstvo. U prvih 8 mjeseci 2019. godine proizvedeno je 4.204 jedinice različitih tipova zamrzivača u vrijednosti od oko 680 hiljada eura. Fizički obim proizvodnje je u odnosu na isti period 2018. godine veći za 28%, a vrijednost realizacije je porasla za 30%. Obod Ice svoje proizvode realizuje najvećim dijelom na ino tržištu, uglavnom u regionu. Zaposleno je 45 radnika, sa prosječnom neto platom od 244 eura.

U protekloj godini i tokom ove investirano je 112.00 eura, a za narednu 2020. godinu se planira ulaganje od oko 100.000 eura.

Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata

Ova oblast u 2018. godini učestvuje sa 8,2% u ukupnoj i 15,6% u prerađivačkoj industriji, što ukazuje na značaj ove oblasti za prerađivačku odnosno cjelokupnu industriju.

Oblast proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata bilježi rast u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 197,2% i za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine za 59,1%. U odnosu na prethodni (jun) mjesec bilježi pad od 27,2%. Pad je zabilježen i u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 26,3%.

Promjenjivi indeksi u ovoj oblasti, posledica su, prije svega, izraženih oscilatornih kretanja u farmaceutskoj industriji, ali i nedovoljnog obima proizvodnje.

Proizvodi od drveta, plute i proizvodnja namještaja

Oblast koja obuhvata proizvode od drveta, plute i sl. i proizvodnja namještaja imaju učešće od 2,9% u ukupnoj industrijskoj proizvodnji i 5,5% u prerađivačkoj industriji.

Oblast koja se odnosi na proizvode od drveta, plute i sl., sa učešćem od 2,7% u ukupnoj i 5,2% u prerađivačkoj industriji, u julu ove godine bilježi rast po gotovo svim pokazateljima, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 56,1%, za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 37,9%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine 16,8%, osim u odnosu na prethodni mjesec kada je zabilježen pad od 8,3%.

Što se tiče oblasti proizvodnje namještaja, koji bilježi učešće od 0,1% u ukupnoj i gotovo 0,2% u prerađivačkoj industriji, u julu mjesecu, slično kao i oblast koja se odnosi na proizvode od drveta, bilježi rast po svim pokazateljima, i to: u odnosu na prethodni mjesec 1,7%, u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 92,5%, za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 65,8% i u odnosu na isti mjesec prethodne godine 50,5%.

Uzrok visokih indeksa u okviru ovih oblasti rezultat je, u najvećem dijelu, proširivanja proizvodnje u većem broju manjih kompanija. Kao rezultat povećane potražnje za ovom vrstom čvrstog goriva, pojedine kompanije svoju proizvodnju usmjerile su na proizvodnju peleta. Grijanje na pelet je u poslednjih par godina postalo popularno, prije svega zbog svojih ekoloških ali i finansijskih prednosti.

S druge strane, uvažavajući specifičnosti koje karakterišu ovu privrednu granu, povoljne vremenske prilike i povećana potražnja uticale su na ostvarenje dobrog poslovnog i finansijskog rezultata u domenu namještaja, što potvrđuju pozitivni indeksi iz jula tekuće godine.

Proizvodnja papira i proizvoda od papira, štampanje, umnožavanje, audio i video zapisi

U ukupnoj industrijskoj proizvodnji, oblasti proizvodnje papira i štampanja imaju učešće od 0,8%, od čega oblast proizvodnje papira i proizvoda od papira učestvuje sa 0,6%, dok oblast štampanje i umnožavanje, audio i video zapisi sa 0,2%. Učešće u prerađivačkoj industriji ovih oblasti u 2018. godini iznosi 1,5%.

U julu mjesecu ove godine oblast proizvodnje papira i proizvoda od papira bilježi pad po svim pokazateljima, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 14,1%, za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 12,3%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine 23,0% i u odnosu na prethodni mjesec 19,1%. Ista situacija je i kada se upoređuju vrijednosti kod oblasti štampanje i umnožavanje, audio i video zapisi gdje je, takođe, zabilježen pad po svim pokazateljima, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 18,1%, za prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 3%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine 64,0% i u odnosu na prethodni mjesec 2,3%.

U grani proizvodnje papira i proizvoda od papira i štampanja reprezenti su AD „Kartonaža“ Cetinje i AD „Štamparija Obod“ Cetinje. AD „Kartonaža“ Cetinje u prvih osam mjeseci t.g. ostvarila je slične rezultate kao u prethodnoj godini sa obimom od 1.100.000 m² i vrijednošću od 530 hilj. eura. U poslednjih 2 godine nije bilo investicija. Broj zaposlenih je 33, sa prosječnom platom od 345 eura, koje se redovno izmiruju. Trenutna kreditna zaduženost je na nivou 350 hilj. eura.

U najvećem privrednom subjektu iz ove oblasti, DOO „Nova Beranka“ - Berane, nakon zaustavljanja proizvodnje u 2010. godini, nije bilo inicijativa vezanih za obnovu proizvodnje, kako od postojećeg vlasnika, tako ni od drugih potencijalno zainteresovanih lica. S obzirom na činjenicu da tržište postoji, jer su potrebe

Crne Gore za finim i novinskim papirom velike, sve ukazuje da bi, ukoliko se za to stvore dobri preduslovi, sa manjim brojem radnika, ova fabrika mogla biti, u potpunosti, rentabilna.

Kao glavne uzroke usporavanja proizvodnih aktivnosti u većini privrednih subjekata iz ovog domena, navode se smanjena kreditna podrška i kontinuiran nedostatak obrtnih sredstava.

Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda

Prema podacima iz 2018. godine, proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda u ukupnoj industrijskoj proizvodnji učestvuje sa 0,2%. Samim tim, učešće ove oblasti u prerađivačkoj industriji je gotovo 0,4%.

U ovoj oblasti u julu mjesecu ove godine zabilježen je rast po svim pokazateljima, i to u odnosu na: prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 31,3%, u odnosu na prethodni mjesec 10,1%, u odnosu na isti mjesec prethodne godine 24,1% i u odnosu na prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine za 15,6%.

Poliex ad – Berane

Poliex je u prvih osam mjeseci ove godine proizveo 428 tona eksploziva i 112 tona amonijum perhlorata. Vrijednost realizacije je oko 960 hiljada eura. Obim proizvodnje eksploziva je u odnosu na isti period prošle godine veći za 11,7%, a proizvodnja amonijum perhlorata je uvećana za 7,7%. Shodno tome i ukupni prihodi ostvareni proizvodnjom, koji za 8 mjeseci 2019. godine iznose oko 960 hiljada eura, veći su za 9,4 % u odnosu na uporedni period iz 2018. godine. Za ovu godinu ukupni prihodi će premašiti 2 miliona eura.

U domenu usluga Poliex je u saradnji sa Ministarstvom odbrane i Ministarstvom unutrašnjih poslova u 2018. godini realizovao poslove u vrijednosti od oko 385 hiljada eura, a tokom 2019. godine oko 245 hiljada eura.

U 2018. godini Poliex je investirao oko 305.000 eura, a tokom 2019. godine nepunih 60.000 eura. Za narednu 2020. godinu planirano je ulaganje od 550.000 eura.

Poliex zapošljava 73 radnika sa prosječnom neto zaradom od 382 eura, koja je za 3% veća u odnosu na prosjek iz 2018. godine.

Osnovni proizvodni program fabrike čine praškasti, vodootporni i anfo eksplozivi za potrebe privrede.

Proizvodnja odjevnih predmeta

Proizvodnja odjevnih predmeta u posljednjih nekoliko godina zadržava svoje učešće u ukupnoj industrijskoj proizvodnji od svega 0,1% (poređenja radi, učešće ove oblasti u ukupnoj industrijskoj proizvodnji 1989. godine iznosilo je 7,4%). Učešće ove oblasti u prerađivačkoj industrijskoj iznosi gotovo 0,2%.

Ova oblast u julu mjesecu ove godine bilježi pad samo u odnosu na prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 6,6%, dok se po svim ostalim pokazateljima bilježi rast, i to: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 11,1%, u odnosu na prethodni mjesec proizvodnja 4,9% i u odnosu na isti mjesec prethodne godine, takođe, 4,9%.

Evidentno je da se ova grana prerađivačke industrije suočava sa sve nepovoljnijim uslovima poslovanja, kako u obezbjeđivanju sirovina i repromaterijala, tako i u pogledu plasmana gotovih proizvoda. S obzirom da primarna tekstilna proizvodnja ne postoji, većinu proizvodnje čini odjevna industrija, koja je često nedovoljno konkurentna i na stranom i na domaćem tržištu. Cjelokupni materijal neophodan za rad konfekcija mora se uvoziti. Oštra konkurencija, uz prisustvo sive ekonomije, otežava realizaciju gotovih proizvoda. Posljednjih godina prisutna je tendencija smanjenja kapaciteta primarne proizvodnje i u zemljama u okruženju, jer ova proizvodnja iziskuje ogromne investicije za osavremenjavanje opreme.

U ovoj grani industrije od manjeg broja konfekcija trenutno se odvija proizvodnja u konfekciji **La Vista iz Petnjice** koja je u privatnom vlasništvu. Konfekcija proizvodi košulje i 70% proizvodnje se realizuje kroz lon posao u inostranstvu za poznate kupce, dok se 30% realizuje pod sopstvenom robnom markom, na domaćem i na tržištu zemalja regiona. Ostvareni obim proizvodnje u prvih osam mjeseci t.g. je 31.750 kom, i u odnosu na isti period prošle godine veći je za 6,4% (kada je proizvedeno 29.852 kom). Ostvareni prihodi u periodu od januar – avgust 2019. godine iznose 196.054,87 eura i u poređenju sa istim periodom prošle godine veći su za 4,6%. U prošloj godini, ova firma ostvarila je ukupne prihode na nivou 465.399,88 eura. Investicije u prethodnoj godini su iznosile 65.000 eura, pri čemu ova firma nije kreditno zaduženo. Društvo zapošljava 55 radnika kojima redovno isplaćuju zarade. Prosječna neto zarada u 2019. godini je oko 262 eura.

Konfekcija AD "Castello Montenegro" Pljevlja, sa strukturom vlasništva učešća Vlade Crne Gore 88,132%. U ovom privrednom društvu duži vremenski period se ne obavlja proizvodna djelatnost. Raspolazu značajnim poslovnim prostorom koji daju u zakup, na osnovu dugoročnog ugovora sa MUP-om i Upravom carina, što im omogućava da izmire obaveze po osnovu zarada i ostale troškove iz tekućeg poslovanja. Putem usluga kamionskog-carinskog terminala za prvih osam mjeseci u 2018. godini su ostvarili prihod od 65 hiljade eura, dok je za prvih osam mjeseci u 2019. godini ostvaren prihod od 51 hiljade eura. Broj zaposlenih u ovom privrednom društvu je bio isti i u 2018. godini i u 2019. godini i iznosio je devet zaposlenih. Prosječna neto zarada u 2018. godini je iznosila 400 eura, dok je u prvih osam mjeseci 2019. godine prosječna neto zarada iznosila 370 eura. Konfekcija AD "Castello Montenegro" Pljevlja nije planirala investicije u narednom periodu već, kako ističu u menadžmentu, gaje nadu kako će pronaći strateškog partnera koji će Društvo privatizovati.

Veći broj nekadašnjih preduzeća, tekstilne industrije kao što su Vunko, Titex, Koni, Sloga, Jadran Mladost, Ultep i druga manja preduzeća nakon privatizacija nijesu uspjela da se pozicioniraju na tržištu, tako da je veći broj nakon stečaja likvidiran, ili su nakon privatizacije promijenila djelatnost (Titex).

Takođe, u ovoj oblasti, postoji nekoliko manjih konfekcija, koji zapošljavaju do 5 radnika, međutim zbog teških uslova privređivanja, ne postoje indicije da će doći do povećanja njihovih kapaciteta.

Proizvodnja proizvoda od gume i plastike

Sa učešćem od 0,2% u ukupnoj i gotovo 0,4% u prerađivačkoj industrijskoj proizvodnji, oblast proizvodnja proizvoda od gume i plastike u julu ove godine bilježi simbolično pozitivan trend, po svim pokazateljima: u odnosu na prosječnu jednomjesečnu proizvodnju iz prethodne godine 0,5%, u odnosu na prethodni mjesec proizvodnja je ostala na istom nivou, u prvih sedam mjeseci ove godine u odnosu na isti period prošle godine 0,4% i u odnosu na isti mjesec prethodne godine 0,6%.

Na bazi raspoloživih podataka Monstata za Bruto domaći proizvod Crne Gore za 2015. i 2016. godinu, učešće industrije u strukturi BDP-a iznosi 10,6% i 10,2%, respektivno. Učešće industrije u strukturi BDP-a u 2017. godini sa 9,3% bilježi pad od 12,3% u odnosu na 2015. godinu. Industrijska proizvodnja ostvarila je 393,1 mil. eura bruto dodate vrijednosti, što čini 11,2% ukupno ostvarene BDV u 2017. godini.

Prerađivačka industrija u strukturi BDP-a u 2015, 2016. i 2017. godini učestvuje sa 4,1%, 3,7% i 3,8% respektivno. Samim tim, sektor prerađivačke industrije ostvario je blagi rast učešća u strukturi BDP-a u 2017. godini od 2,7% u odnosu na 2016. godinu, a u odnosu na 2015. godinu pad od 7,3%. Ujedno, ovaj sektor, po osnovu svog učešća u strukturi BDP, u 2017. godini čini 40,9% ukupne industrije (38,7% u 2015. godini).

Pad učešća ukupne industrije u strukturi BDP-a za 2017. godinu, posledica je pada učešća sektora snabijevanje električnom energijom za 34,3% u odnosu na 2015. godinu.

Prikazani statistički podaci i pregled stanja po oblastima i privrednim subjektima nesporno potvrđuju značaj prerađivačke industrije kao vrlo važne grane za ukupan privredni razvoj, i to ne samo zbog njenog učešća u bruto-društvenom proizvodu zemlje, već i zbog značaja koji ima na području zaposlenosti i pri stvaranju uslova za ravnomjeran regionalni razvoj. U skladu sa tim, prerađivačka industrija ostaje važan oslonac ekonomskog razvoja Crne Gore i, kao takva, prepoznata je kroz sve strateške dokumente koji se odnose na povećanje konkurentnosti i dalji razvoj crnogorske ekonomije.

U tom smislu, kroz dokument Industrijska politika Crne Gore do 2020. godine, koji je u primjeni od sredine 2016. godine, prepoznata je potreba za jačanjem prerađivačkog sektora kao prioritarnog sektora rasta odnosno za sprovođenjem procesa reindustrializacije, koji bi u narednom periodu trebao da omogući proizvodne procese zasnovane na savremenim tehničko-tehnološkim dostignućima gdje se struktura, kvalitet i dizajn proizvoda stalno prilagođava zahtjevima tržišta. Tome prethodi proces diverzifikacije proizvodne baze u industriji i razvoj novih izvora komparativnih prednosti kao osnove za održivi ekonomski razvoj koji je potrebno obezbjediti kroz povezanost industrije sa pratećim sektorima, uz podršku naučnih institucija odnosno jačanjem veza između ekonomije i istraživačke zajednice.

U fazi pregovora Crne Gore sa Evropskom unijom, crnogorskoj prerađivačkoj industriji nužno se nameću procesi tržišnog, tehničko-tehnološkog, finansijskog, kadrovskog i organizacijskog prilagođavanja, u cilju povećanja konkurentnosti svojih proizvoda i dostizanja jednakog tretmana na tržištu Evropske unije. U skladu sa novim izazovima industrijske politike EU i savremenim trendovima u međunarodnim ekonomskim odnosima, a zasnovano na realnoj procjeni stvarnog potencijala crnogorske ekonomije, prepoznata je, u mjeri mogućeg, potreba za integrisanjem novih oblasti inovirane EU industrijske politike (inovacije, digitalizacija, investicije, cirkularna i niskokarbonska i internacionalizacija, ljudski potencijal). U tom kontekstu, u prethodnom periodu pripremljena je inovirana industrijska politika - Industrijska politika Crne Gore 2019-2023. godine, koja predstavlja nastavak aktivnosti implementiranih u okviru Industrijske politike do 2020. godine, kroz koju je, takođe, prepoznata potreba revitalizacije

industrijskih sektora, posebno prerađivačke industrije. U tom kontekstu, u okviru nove industrijske politike definisan je poseban operativni cilj usmjeren na podsticanje investicija sa ciljem modernizacije prerađivačke industrije.

Mjere za prerađivačku industriju, koje će biti u funkciji navedenog, a koje su prepoznate kroz industrijsku politiku, fokusiraju se na sljedeće:

- nastavak procesa strukturnih prilagođavanja i reformi u ekonomskom sistemu,
- pozicioniranje prema proizvodima veće dodatne vrijednosti,
- povećavanje konkurentnosti kroz programe podsticaja investicija u:
 - ✓ razvoj i istraživanje
 - ✓ primjenu novih tehnologija i inovacija u proizvodnom procesu
 - ✓ uvođenje i primjenu standarda
- povećanje brige o zaštiti životne sredine i održivom razvoju, kao neodvojivi dio procesa ka članstvu u EU,
- stvaranje uslova za povećanje energetske efikasnosti i
- edukaciju.

Navedenim mjerama teži se ka otklanjanju uočenih slabosti i prepreka jačanju konkurentnosti prerađivačke industrije, baziranih prvenstveno na razvijanju proizvoda i usluga sa većom dodatnom vrijednošću, podsticanju inovacija i uvođenju novih tehnologija kroz saradnju industrije sa naučno-istraživačkom zajednicom, digitalnu transformaciju, poboljšanje saradnje između sektora, intenziviranje saradnje sa inostranstvom kroz integracije u EU, ali i investicione tokove sa drugim zemljama. Dodatno, postepeno uvođenje principa cirkularne i niskokarbonske ekonomije u značajnoj mjeri mogu doprinijeti daljem razvoju resursno efikasnije ekonomije i dobrom upravljanju životnom sredinom.

U procesu razvoja crnogorske metaloprerađivačke industrije sa posebnom pažnjom prate se i ulaganja u proizvodne kapacitete aluminijuma i čelika koja su usmjerena, osim na eliminisanje uskih grla u proizvodnji, i na povećanje produktivnosti i obima proizvodnje i ulaganja u nove kapacitete koji će dati proizvode veće dodate vrijednosti. U okviru prerade hrane, gdje Crna Gora posjeduje značajne komparativne prednosti, mjerama IPARD programa omogućeno je unapređenje razvoja prehrambene industrije kroz modernizaciju i jačanje prerađivačkih kapaciteta, uvođenje novih tehnologija, unapređenje kvaliteta proizvoda uz usvajanje standarda u oblasti bezbjednosti hrane i investicije u proširenje asortimana proizvoda. Važno je napomenuti da su započete aktivnosti u oblasti prerade drveta koje se odnose na proces uvođenja FSC sertifikata koji pruža garanciju da drvo do krajnjeg korisnika dolazi pažljivo praćenim lancem: od sertifikovane šume, preko obrade i odgovorne proizvodnje odnosno racionalnog korišćenja drveta. Dodatno, stimulativne mjere, iz nacionalnih izvora, u vidu bespovratnih sredstava za novo zapošljavanje čine i finansijski podsticaji u okviru programske linije za podsticaj direktnih investicija koje omogućavaju izgradnju novih ili proširenje postojećih industrijskih kapaciteta sa ciljem povećanja kvaliteta i kvantiteta proizvodnje, unapređenja poslovnih performansi, diverzifikacije proizvodnog asortimana i novog zapošljavanja. Dodatno, tehnološka modernizacija proizvodnih kapaciteta preduzećima u sektoru prerađivačke industrije je omogućena i kroz kreditni aranžman, uz podršku za nabavku opreme u vidu bespovratnih sredstava iz nacionalnih izvora.

Dakle, implementacijom raznovrsnih nacionalnih programa podrške za razvoj prerađivačke industrije i preduzetništva, u vidu podsticaja za direktne investicije, podsticaja za modernizaciju prerađivačke industrije, razvoj zelene ekonomije, digitalizacije, razvoj klastera i dr. u kombinaciji sa mjerama i programima u oblasti obrazovanja, nauke, istraživanja i inovacija, tržišta rada, a potpomognuto raspoloživim sredstvima iz programa EU, IPA sredstvima i drugim donatorskim programima, stvaraju se uslovi za povećanje konkurentnosti ovog izuzetno važnog sektora crnogorske ekonomije.